

OPPIMISEN TUEN OPAS

Päivitetty toukokuussa 2023

Sisällysluettelo

1. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	2
1.1 Yleistä kolmiportaisesta tuesta	2
1.2 Yleinen tuki	3
1.3 Tehostettu tuki	4
1.4 Erityinen tuki	5
1.5 Tukimuotojen nopea tarkastuslista	6
2. PEDAGOGISTEN LOMAKKEIDEN TÄYTTÄMINEN ALAVUDELLA	8
2.1 Aikataulu	8
2.2 Vastuualueet	9
2.3 Lausepankki	10
3. OPPIMISTAITOJEN SELVITTÄMINEN ALAVUDELLA	11
3.1 Toimet perusopetuksessa	11
3.2 Psykologisiin tutkimuksiin hakeutuminen	12
4. POIKKEAVAT OPETUSJÄRJESTELYT LYHYESTI	12
4.1 Ensimmäisiä toimia ennen poikkeaviin opetusjärjestelyihin siirtymistä	12
4.2 Vuosiluokkiin sitomaton opetus	12
4.3 Joustava perusopetus	13
4.4 Erityiset opetuksen järjestelyt mm. koulupäivän rakenteen muutos	13
4.5 Pidennetty oppivelvollisuus	13
5. LAPSEN TUEN TASOT VARHAISKASVATUKSESSA	14
6. LISÄTIETOA	14

1. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Alavuden kaupungin opetustoimen Oppimisen tuen opas avaa perusopetukseen kuuluvaa oppilaan tukemista käytännön näkökulmasta. Vaativan erityisen tuen verkostosta löytyy kattavasti tietoa oppimisen tuesta (kannattaa katsoa ja vinkata vanhemmille:

[Tietoiskut ja tallenteet – Vaativan erityisen tuen verkosto \(vip-verkosto.fi\)](https://www.alavuden.fi/tietoiskut-ja-tallenteet-vaativan-erityisen-tuen-verkosto-vip-verkosto-fi)

1.1 Yleistä kolmiportaisesta tuesta

Tuki järjestetään aina ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa. Kolmiportainen tuki käytännössä lähtee tiivistetysti laadukkaasta yleisestä tuesta, jonka keskeisiä lähtökohtia ovat seuraavat:

- yhteistyö ja konsultointi
- yhteiset säännöt, johdonmukaisuus
- eriyttäminen, strukturointi, tukiopetus
- oppimisen ja keskittymisen tuen suunnittelu oppitunneille
- monipuoliset opetus- ja arviointimenetelmät
- positiivinen palaute ja kohtaaminen
- ennaltaehkäisy
- oppimisympäristön muokkaus
- haasteiden selvittäminen
- apuvälineet

Kuva 1. Kolmiportainen tuki tiivistetysti.

Oppilas on aina kokonaisuutena yhdellä tuen portaalla. Portaikossa voidaan kulkea molempiin suuntiin.

1.2 Yleinen tuki

Tukea annetaan heti, kun tarve tuelle ilmenee. Kaikkia perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja on mahdollista käyttää. Oppilaan tukena on mahdollista käyttää monia yksittäisiä keinoja hetkellisesti ja oppilaalle voidaan halutessaan laatia yleisen tuen oppimissuunnitelma. Yleisessä tuessa oppimissuunnitelma on mahdollinen keino jäsentää oppilaan saamaa tukea. Yleisen tuen oppimissuunnitelmaa käytetään kaikkiaan hyvin harvojen oppilaiden kohdalla (esim. tehdään yleisen tuen oppimissuunnitelma koonniksi taustatiedoista, kun oppilas ohjataan Osviittaan tai kun oppilasta on tarve eriyttää ylöspäin). Jos tuen tarve on säännöllistä tai oppilas tarvitsee useampaa tukimuotoa, kannattaa oppilaasta tehdä pedagoginen arvio ja siirtää oppilas tehostetun tuen portaalle. Oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Yleinen tuki on lyhytaikaista ja/ tai jaksottaista. Yleinen tuki on koulun jokapäiväistä nopeaa tukea yksittäisiin tilanteisiin.

Keinoja oppilaan tukemiseen:

- eriyttäminen: perustehtävien lisääminen, soveltavien tehtävien vähentäminen, kotitehtävien valikoiminen, vaihtoehdotiset työskentelymenetelmät, lisäaika kokeessa, kokeen täydentäminen suullisesti, koealueen jakaminen pienempiin osiin
- oppimisympäristön järjeistäminen: istumapaikat oppilaiden työrauhan kannalta järkeväksi, ylimääräinen tavara pois luokkatilasta, sermien yms. käyttäminen
- koulunkäynninohjaajan tuki tietyn oppiaineen oppitunneilla tai ryhmän pienentäminen niin, että osa ryhmästä opiskelee koulunkäynninohjaajan ohjauksessa opettajan antamilla ohjeilla
- apuvälineet: äänimateriaali, laskimen käyttö, aktiivivälineet (painotyyny, nystyrätyyny, sinitarra, stressilelut)
- kotitehtävien teon ohjaaminen: läksypiiri, opiskelutekniikan harjoittelu ohjatusti
- satunnainen tukiopetus/ erityisopetus
- osa-aikainen erityisopetus/ samanaikaisopetus erityisopettajan tai toisen opettajan kanssa
- tukiopetus: ennen koetta
- tukipalvelut: kuraattori, merkkari, terveydenhoitaja, psykologi

Tukimuodot kirjataan Wilmaan kohtaan Toimenpiteet ja ne kirjaa tuen antaja, eli esim. luokanopettaja alaluokilla tai aineenopettaja yläluokilla.

Tukitoimen merkitseminen Wilmaan

Toimenpiteet

[Lisää uusi](#)

Tyyppi	Aika	Merkinnän tekijä	Kuvaus	Oppiaine
Kaikki	Kaikki	Kaikki	Kaikki	Kaikki

Tukitoimet
Kurinpitoimet

TUKITOIMET

*Merkinnän tekijä (opettaja)

*Merkinnän päivämäärä

Tuen kesto h/vko

Tukitoimen alkamispäivä

Tukitoimen päättymispäivä

*Tuen vaihe

Tukimuodot

Tuettavat oppiaineet

Tuettava asia ja tavoite

Vastuuhenkilöt

SEURANTA

Tukitoimen toteutuminen

Oppilas ei saapunut paikalle

Kuva 2. Tukitoimen merkitseminen Wilmaan.

Tehdään pedagoginen arvio, jos nähdään tarve siirtyä tehostettuun tukeen. Tällöin tarvitaan säännöllistä tukea ja useampaan tukimuotoa. Pedagogisen arvion laadinnasta päävastuu on luokanopettajalla/ luokanohjaajalla ja aineenopettajalla. Pedagogisessa arviossa kuvataan koulunkäynnin kokonaistilanne: oppilaan vahvuudet, oppimisvalmiudet ja tuen tarpeet, oppimisen eteneminen, oppilaan saama tuki ja arvio sen vaikutuksista, sekä arvio siitä, millaisilla tukijärjestelyillä oppilasta voitaisiin tukea jatkossa. Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhoollon ammattihenkilöiden kanssa. Huom! Tämä ei ole yksilöllinen oppilashuoltotyöryhmä. Ryhmässä tehdään päätös oppilaan siirrosta tehostettuun tukeen. Paikalla ovat ne henkilöt, jotka ovat oppilaan asioiden kannalta tarpeen. Moniammatillisuus toteutuu, kun asian käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaan kouluterveydenhuoltoa ja/ tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Yhteistyö voidaan toteuttaa myös konsultoimalla.

1.3 Tehostettu tuki

Tehostettu tuki on säännöllisempää, yksilöllisempää, vahvempaa ja suunnitelmallisempaa kuin yleinen tuki. Tukimuotona tehostettu tuki on jatkuvampaa ja käytössä voi olla useampia

tukimuotoja. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma laaditaan aina pedagogisen arvion pohjalta. Opettajat yhdessä laativat tehostetun tuen oppimissuunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Luokanopettaja/ luokanohjaaja tiedottaa oppilasta opettavia opettajia tuesta. Tuen huomioiminen käytännössä on kaikkien oppilasta opettavien opettajien vastuulla. Jos oppimissuunnitelmaan tarvitaan muutoksia lukuvuoden aikana, ne tehdään samaan oppimissuunnitelmaan. Tehostetussa tuessa on mahdollista käyttää erityisiä painoalueita, jolloin keskitytään keskeisen sisällön oppimiseen.

Ennen erityistä tukea oppilaalla tulee olla käytössä erityiset painoalueet (jos erityisen tuen perusteena ovat haasteet tietyssä oppiaineessa). Erityiset painoalueet on opetussuunnitelmassa määritellyistä, oppilaan oman vuosiluokan yleisen oppimäärän keskeisimmät sisällöt, ns. ydinsisällöt. Erityiset painoalueet kuvataan oppilaan asiakirjaan (tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai HOJKS) mahdollisimman konkreettisesti. Huoltajan ja oppilaan tulee tietää mitä vaikutusta erityisten painoalueiden käyttämisellä on arvioinnissa.

Tehdään pedagoginen selvitys, jos nähdään tarve siirtyä erityiseen tukeen. Pedagogisessa selvityksessä kuvataan koulunkäynnin kokonaistilanne, oppilaan vahvuudet, oppimisvalmiudet ja tuen tarpeet, oppimisen eteneminen, oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista, sekä arvio siitä, millaisilla tukijärjestelyillä oppilasta voitaisiin tukea. Pedagogiseen selvitykseen kirjataan myös perusteluineen tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllisen oppimäärän sekä mainitaan pääsääntöinen opetusryhmä.

1.4 Erityinen tuki

Erityinen tuki vaatii hallinnollisen erityisen tuen päätöksen. Sitä haetaan erityisen tuen hakemuksella, jossa liitteenä on pedagoginen selvitys. Alavudella erityisen tuen päätöksen tekee opetuspäällikkö.

Opetushallituksen ohjeen mukaan erityisen tuen päätöstä tehtäessä on kuultava oppilasta ja huoltajaa. Kuulemisen tärkein tarkoitus on antaa oppilaalle ja huoltajalle mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä sekä selvittää heille, mitä suunnitteilla oleva ratkaisu käytännössä tarkoittaa. Henkilökohtainen tapaaminen on suositeltavin tapa hoitaa kuuleminen. Opetuksen järjestäjän on pyrittävä löytämään yhteisymmärrys oppilaan ja huoltajan kanssa, mutta on myös velvollisuus tehdä päätös oppilaan edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa. Alavudella huoltaja kirjaa näkemyksensä erityisen tuen hakemukseen, ja allekirjoittaa hakemuksen. Alavudella kaikkien hallinnollisten päätösten kuulemisesta huolehtii erityisopettaja. Kuuleminen tehdään mielellään kirjallisesti.

Erityisen tuen jatkuminen tarkistetaan 2. luokan jälkeen ja ennen 7. luokkaa, hakemalla erityinen tuki uudelleen. Tarkistaminen tarkoittaa uuden pedagogisen selvityksen ja erityisen tuen hakemuksen tekemistä. Alavudella 2. luokan opettajan täytyy aloittaa erityisen tuen tarkistamista varten pedagogisen selvityksen tekeminen keväällä. Heti 3. luokan alussa selvitystä täydennetään ja tehdään erityisen tuen hakemus (viikkoon 44 mennessä, HOJKS täytyy ehtiä laatimaan tai vähintäänkin laittamaan alulle tilastointipäivään mennessä).

Erityisen tuen päätös tulee lisäksi tarkistaa erityisen tuen oppilaille:

-perusopetuksen alussa

-opetusryhmän vaihtuessa

-oppilaan muuttaessa paikkakunnalle

Oppiaineita voidaan yksilöllistää, jos oppilas ei tuesta huolimatta kykene saavuttamaan oppiaineen keskeisiä sisältöjä hyväksytysti eli arvosanaa 5. Kieli- tai kulttuuritausta, poissaolot tai motivaation puute eivät sellaisenaan voi olla syynä oppiaineen yksilöllistämiseen. Yksilöllistetyn oppiaineen kohtaan tulee automaattisesti * (tähti) -merkintä. Oppilas voidaan siirtää erityisen tukeen myös ilman, että oppiaineita yksilöllistetään. Laajat tukimuodot esim. sosiaalisuuden tai tarkkaamattomuuden vaikeuksien vuoksi tai lähes kokoaikainen koulunkäynninohjaajan tuki voivat myös olla riittäviä perusteita erityiseen tukeen.

Erityisen tuen hakemuksessa pitää selkeästi ja tiiviisti nimetä yksilöllistettävät oppiaineet tai muu erityisen tuen tarve. Kirjataan erikseen mitkä oppiaineet on yksilöllistetty jo aiemmin. Erityiseen tukeen voidaan hakea myös muiden haasteiden kuin yksittäisten oppiaineiden takia.

Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan HOJKS. Myös erityisessä tuessa voidaan käyttää erityisiä painoalueita. Yksilöllistämisiä voidaan hakea myöhemmin lisää esim. uusiin oppiaineisiin. Yksilöllistetyissä oppiaineissa voi sisällöt suunnitella oppilaan osaamisen mukaan, ei tarvitse olla oman vuosiluokan sisältöjä.

Erityisen tuen oppilaalla voi olla tuen tarvetta useammassa oppiaineessa. Tuet kirjataan HOJKS -asiakirjaan, mutta oppiaineisiin, joita ei ole yksilöllistetty, jätetään yksilöllistämistä koskeva rasti merkitsemättä. Oppilaalla voi olla käytössä erityisiä painoalueita oppiaineissa, joita ei ole yksilöllistetty.

HOJKS arvioidaan keväisin (Arviointi -kohta asiakirjan lopussa). Arvioinnissa punnitaan tuen vaikuttavuutta. Arviointi -kohta on hyvä lähtökohta seuraavan lukuvuoden suunnitteluun. Lukuvuoden aikana voidaan tehdä muutoksia samaan HOJKS -asiakirjaan.

Pidennetty oppivelvollisuus kuuluisi myös erityinen tuki -otsikon alle, mutta tässä oppaassa pidennetty oppivelvollisuus löytyy Poikkeavista opetusjärjestelyistä, koska on asiana kuitenkin vain harvoja opettajia koskeva asia.

1.5 Tukimuotojen nopea tarkastuslista

Tukimuoto	Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
eriyttäminen	•	•	•
strukturointi	•	•	•
joustavat ryhmittelyt <ul style="list-style-type: none"> • samanaikaisopetus • yhteisopettajuus • jakotunnit 	•	•	•

koulunkäynninohjaajan tuki	•	•	•
oppimisympäristön muokkaaminen	•	•	•
erityiset opetusjärjestelyt (§18)	•	•	•
(ennakoiva) tukiopetus	•	•	•
oppilaanohjaus	•	•	•
tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen	•	•	•
kodin ja koulun yhteistyö	•	•	•
apuvälineet	•	•	•
osa-aikainen erityisopetus	•	•	•
säännöllinen osa-aikainen erityisopetus		•	•
erityiset painoalueet		•	•
kokoaikainen erityisopetus			•
oppimäärien yksilöllistäminen			•
pidennetty oppivelvollisuus			•
oppimäärästä vapauttaminen			•
toiminta-alueittain opiskelu			•
laaja-alaisen erityisopettajan konsultointi	•	•	•
sairaalakoulun konsultointi	•	•	•
läksykerho	•	•	•
VSOP	•	•	•

2. PEDAGOGISTEN LOMAKKEIDEN TÄYTTÄMINEN ALAVUDELLA

2.1 Aikataulu

Alavuden kaupungissa pedagogiset asiakirjat päivitetään (eli tehdään suunnitelmat koulunkäynnin tukemiseen > mihin oppilas tarvitsee tukea ja miten tuki pyritään toteuttamaan käytännössä) viikkoon 44 mennessä ja arvioidaan (eli todetaan tuen toteutuminen/ mahdolliset jatkossa huomioitavat tuen muutokset) viikkoon 12 mennessä. Jos lisähuomioita tulee myöhemmin luokanopettaja/ luokanohjaaja huolehtii niiden lisäämisestä asiakirjaan.

TUKITOIMIEN MERKITSEMINEN:

OPPILAALLE ANNETTU YLEINEN TUKEA MERKITÄÄN WILMAN TUKITOIMIIN. TEHOSTETUN JA ERITYISEN TUEN TUKITOIMET KIRJATAAN PEDAGOGISIIN ASIAKIRJOIHIN (OPPISSUUNNITELMA/HOJKS).

MERKINTÄ LAITETAAN KAIKILLE OPPILAILE, JOILLE ANNETAAN TOISTUVASTI JOTAIN LISÄTUKEA. ESIM. TUKIOPETUS, E-KIRJA, YLIMÄÄRÄINEN OHJEISTUS TOISTUVASTI, SAMANAIKAISOPETUS, AVUSTAJAN TUKEA JNE.

MERKINNÄSSÄ TULEE NÄKYÄ TUEN ALKAMIS- JA PÄÄTTYMISPÄIVÄ. PÄÄTTYMISPÄIVÄN VOI MERKITÄ ESIM. LUKUVUODEN LOPPUUN, ETTEI SE UNOHDU AVOIMEKSI. PÄÄTTYMISPÄIVÄ ON EHDOTTOMAN TÄRKEÄ, KUN TUEN VAIHE ON YLEINEN TUKEA!

JOS OPPILAS SAA MONENLAISIA TUKITOIMIA, HÄNELLE LAITETAAN USEAMPIA TUKITOIMET-MERKINTÖJÄ.

HUOM! OPPILAS VOI OLLA VAIN YHDELLÄ TUEN PORTAALLA !

PEDAGOGISTEN ASIAKIRJOJEN LAATIMINEN:

ESIOPETUKSEN OPPISSUUNNITELMA

TEHDÄÄN AINA ... KAIKILLE ESKAREILLE VIKKOON 44 MENNESSÄ

PEDAGOGINEN ARVIO

TEHDÄÄN AINA JA VAIN, KUN TUEN VAIHE MUUTTUU!
... OPPILAS SIIRTY YLEISESTÄ TEHOSTETTUUN TUKEEN TAI
... OPPILAS PALAA TEHOSTETUSTA TUESTA YLEISEEN TUKEEN

OPPISSUUNNITELMA

TEHDÄÄN AINA
... SEN JÄLKEEN, KUN ON TEHTY PEDAGOGINEN ARVIO, JOSSA OPPILAS ON SIIRRETTY TEHOSTETTUUN TUKEEN = **AINA TEHOSTETUN TUEN OPPILAALLE**
... KUN OPPILAALLE ON TEHTY PÄÄTÖS JOSTAIN SEURAAVISTA: **JOPO, VSOP TAI S2**
VOIDAAN TARVITTAESSA TEHDÄ MYÖS
... YLEISESSÄ TUESSA OPETTAJAN HARKINNAN MUKAAN

PEDAGOGINEN SELVITYS JA ERITYISEN TUEN HAKEMUS

TEHDÄÄN AINA KUN
... OPPILAS SIIRTY PIDENNETYN OPPIVELVOLLISUUDEN JA ERITYISEN TUEN PIIRIIN
... OPPILAS SIIRTY TEHOSTETUSTA ERITYISEEN TUKEEN TAI PÄINVASTOIN
... OPPILAAN ERITYISEN TUEN PÄÄTÖS TARKISTETAAN
* TOISEN VUOSILUOKAN JÄLKEEN **JA**
* ENNEN SEITSEMÄTTÄ VUOSILUOKKAA **SEKÄ**
* ERITYISESSÄ TUESSA OLLEEN OPPILAAN MUUTTAESSA PAIKKAKUNNALLE
... ERITYISEN TUEN OPPILAAN TUKEEN TULEE MUUTOKSIA: AINEITA YKSILÖLLISTETÄÄN TAI YKSILÖLLISTÄMINEN LOPETETAAN, OPPILAS SIIRTY OPISKELEMAAN TOIMINTA-ALUEITTAIN TAI OPPIAINEKOKONAISUUKSITTAIN TAI OPPILAAN OPETUSRYHMÄ VAIHTUU

HOJKS

TEHDÄÄN AINA
... ERITYISEN TUEN OPPILAALLE PEDAGOGISEN SELVITYKSEN POHJALTA ERITYISEN TUEN PÄÄTÖKSEN JÄLKEEN

PEDAGOGISTEN ASIAKIRJOJEN PÄIVITTÄMINEN:

ESIOPETUKSEN OPPISSUUNNITELMA

ARVIOIDAAN... ESIOPETUSVUODEN HUHTIKUUN LOPPUUN MENNESSÄ

OPPISSUUNNITELMA

PÄIVITETÄÄN ... SYKSYLLÄ VIKKOON 44 MENNESSÄ
ARVIOIDAAN... KEVÄÄLLÄ VIKKOON 12 MENNESSÄ

HOJKS

PÄIVITETÄÄN ... SYKSYLLÄ VIKKOON 44 MENNESSÄ
ARVIOIDAAN ... KEVÄÄLLÄ VIKKOON 12 MENNESSÄ

Kuva 3. Pedagogisten lomakkeiden täyttäminen lyhyesti.

2.2 Vastuualueet

Mitä tehdään, kenelle tehdään/ milloin ja kuka tekee?

Mitä tehdään?	Kenelle tehdään ja milloin?	Kuka tekee?
Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta	· yleensä ennen esiopetuksen alkamista	Opetuspäällikkö (Varhaiskasvatusjohtaja tekee muut varhaiskasvatuksen tehostetun ja erityisen tuen hallinnolliset päätökset)
Merkintä tukitoimista Wilmaan	· oppilaalle, jolle opettaja huomaa antavansa tukea (esim. lisäaika kokeissa, ylimääräinen ohjeistus tehtäviin toistuvasti, tukiopetus, läksypiiri)	Esiopettaja Luokanopettaja Aineenopettaja
Mahdollinen yleisen tuen oppimissuunnitelma	· ala- ja yläkoulussa opettajan harkinnan mukaan	Luokanopettaja Aineenopettaja
Pedagoginen arvio (käsitellään kasvun ja oppimisen tuen ryhmässä)	· tuesta huolimatta oppilaalla on vaikeuksia oppimisen kanssa ja tuen riittävyttä arvioidaan	Esiopettaja Luokanopettaja Luokanohjaaja ja aineenopettaja
Oppimissuunnitelma Erityiset painoalueet	Oppimissuunnitelma · esiopetuksessa kaikille oppilaille · tehostetun tuen oppilaalle · vuosiluokkiin sitomattomassa opetuksessa · S2 -valmistavassa opetuksessa · joustavassa perusopetuksessa (JOPO) opiskeleville · erityiset opetusjärjestelyt -päätöksen jälkeen Erityiset painoalueet ovat olleet käytössä ennen erityisen tuen portaalle siirtymisen toimenpiteitä jos perusteena ovat haasteet oppiaineessa	Esiopettaja Luokanopettaja Luokanohjaaja ja aineenopettaja Hallinnollisen päätöksen vuosiluokkiin sitomattomasta opiskelusta ja S2 -valmistavasta opetuksesta tekee opetuspäällikkö Hallinnollisen päätöksen JOPO -oppilaista ja erityisistä opetusjärjestelyistä tekee rehtori
Pedagoginen selvitys (käsitellään kasvun ja oppimisen tuen ryhmässä)	· aina tehostetun tuen oppilaalle silloin, kun tehostettu tuki ei riitä · erityisen tuen tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä · koostuu opettajien antamasta oppilaan oppimisen etenemisen kuvauksesta ja moniammatillisesta kokonaistilanteen selvityksestä · tarve oppiaineiden yksilöllistämiseen arvioidaan ainekohtaisesti · uusi pedagoginen selvitys erityisen tuen päätöksen tarkistamiseksi toisen vuosiluokan jälkeen, ennen	Esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja, luokanopettaja/-ohjaaja, aineenopettaja ja erityisopettaja

	seitsemättä vuosiluokkaa sekä erityisen tuen oppilaan muuttaessa paikkakunnalle	
Erityisen tuen hakemus Erityisen tuen päätös	<ul style="list-style-type: none"> · tehdään, kun oppilas on ped. selvityksen pohjalta kasvun ja oppimisen tuen ryhmässä päätetty siirtää erityiseen tukeen (erityisen tuen hakemus Wilmassa) · päätös uusien aineiden yksilöllistämistä haetaan erikseen (hakemus wilma) · pedagoginen selvitys ja mahdolliset asiantuntijalausunnat liitetään hakemukseen · päätös muualta tulleen oppilaan erityisen tuen jatkamisesta · sairaalakoulu/opetus kotona · päätös kevennetystä/lyhennetyistä koulupäivistä · pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaan vapauttaminen yksittäisen aineen opiskelusta · päätöksen tarkistaminen ja uusi päätös toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemättä vuosiluokkaa sekä erityisen tuen oppilaan muuttaessa paikkakunnalle 	<p>Luokanopettaja/ -ohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja, vanhemmat</p> <p>Päätös erityisestä tuesta on hallinnollinen päätös, jonka tekee opetuspäällikkö</p> <p>(lisäksi lääkärinlausunto)</p>
HOJKS (Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma)	<ul style="list-style-type: none"> · HOJKS tehdään pedagogisen selvityksen pohjalta erityisessä tuessa · oppilaalla voi olla yksilöllisiä tavoitteita · pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaan vapauttaminen yksittäisen aineen opiskelusta 	<p>Esiopettaja ja varhais-kasvatuksen erityisopettaja, luokanopettaja/-ohjaaja, aineenopettaja ja erityisopettaja</p>

Mitä tehdään, kenelle tehdään/ milloin ja kuka tekee -taulukossa tuodaan esiin, että kokonaisvastuu pedagogisista asiakirjoista on luokanopettajien/ luokanohjaajien. Aineenopettajat ja laaja-alaiset erityisopettajat puolestaan ovat niitä, joiden puoleen kannattaa kääntyä, kun esim. yläkoulun luokanohjaaja tarvitsee tietoa oppilaan osaamisesta oppiainekohtaisesti. Laaja-alaisen erityisopettajan rooli kasvaa, mitä vahvemmin oppilas tukea tarvitsee. **Syksyisin laskentapäivään (20.9.) mennessä pedagogiset asiakirjat täytyy olla vähintään avattuna.**

2.3 Lausepankki

Opetuksen ja tukitoimien järjestäminen

Oppimisen ja koulunkäynnin nykytilanne

Oppilas opiskelee ___ luokalla. Oppilas selviää oman luokkatason yleisopetuksen tavoitteista ja sisällöistä hyvin/ ikätasoisesti. Oman luokkatason yleisopetuksen tavoitteet vaativat ponnistelua/ ovat haasteellisia.

Apuna ryhmittely/ palkitus/ erityisopettaja. Oppilas huolehtii koulutehtävistään ja tekee koulutyönsä tunnollisesti/ säännöllisesti/ vaihtelevasti.

Oppilas on epävarma osaamisestaan/ alisuoriutuu/ on hätäinen.

Oppiainekohtaisia tavoitteita: Kotitehtävien tekeminen, perusasioiden omaksuminen ja niiden soveltaminen käytäntöön, pitkäjänteinen työskentely, itsetunto ja sen kehittyminen taitojen kehittymisen myötä.

Oppimisvalmiudet ja erityistarpeet sekä muut tuettavat asiat:

Oppilaan toimiminen ryhmässä onnistuu/ ei onnistu. Suoriutumista helpottaa rauhallinen paikka luokassa/ toiminnan ohjaus/ muistuttelu. Oppilas antaa työrauhan/ ei anna työrauhaa itselle ja muille.

Oppilaan oppimiskapasiteetti/ motivaatio/ kiinnostus/ keskittymiskyky riittävät. Oppilas pelkää epäonnistumisia. Oppilas tarvitsee ohjeistusta esim. vieraiden käsitteiden selventämistä ennen lukemista.

Tavoitteet

Tavoitteena on itsenäinen ja omatoimisen työskentelytavan vahvistaminen/läksyistä huolehtiminen.

Oppilaan vahvuuksia ovat myönteinen suhtautuminen koulunkäyntiin/ taidot/ harrastukset.

Tuettavan oppiaineen tavoitteet: Oppilas pyrkii pysymään omalla paikalla/ huolehtimaan opiskeluvälineet mukaansa/ kuuntelemaan opetusta/ vastaamaan kokeessa joka kysymykseen/ tavoittelemaan hyvää arvosanaa.

Toteutus ja sisällöt

Oppilaalle soveltuu parhaiten istumapaikka luokan etu-/ takaosassa. Oppilaalle on mahdollista tarjota koerauha toisessa tilassa. Oppilasta voidaan kokeen aikana kannustaa. Oppitunnilla oppilaalla voi olla mahdollisuus liikkua. Oppilaan vanhemmat voivat muistuttaa kotitehtävien tekemiseen. Koulu voi tarjota ennakoivaa/ korjaavaa tukiopetusta.

Osaamisen arviointitavat, -kriteerit ja ajankohdat

Oppilas saa palautetta osaamisestaan. Kodin ja koulun yhteistyössä välitetään tietoa oppilaan osaamisesta. Arviointi tapahtuu yleisopetuksen tavoitteiden mukaisesti.

3. OPPIMISTAITOJEN SELVITTÄMINEN ALAVUDELLA

3.1 Toimet perusopetuksessa

Suurimmassa osassa tapauksia, oppilaita pystytään hyvin tukemaan koulun tukikeinoin ilman psykologin tutkimuksia. Kapea-alaisissa oppimisvaikeuksissa (kuten lukivaikeus) riittää usein koulun tekemät lukemisen ja kirjoittamisen seulakartoitukset, joita Alavudella on aikataulutettu tehtäviksi sekä ala- että yläkoulussa. Erityisopettajien selvitykset ja opetushenkilökunnan yhdessä toteuttamat tukitoimet ovat varsin usein riittäviä oppilaiden hyvän tuen turvaamiseksi. Perustaitojen, kuten lukeminen, ja oppisisältöjen tukemisen lisäksi erityisopetuksessa voidaan tukea mm. toiminnanohjauksen taitoja ja opiskelutekniikoita sekä sosiaalisia taitoja.

Tutkimuksien oikein kohdentamisen vuoksi, on tärkeää, että vain ne oppilaat, joiden oppimisesta tarvitaan uutta tietoa koulun tukitoimien toteutusta varten, ohjautuvat psykologin tarkempiin tutkimuksiin. Ennen tutkimuksiin ohjautumista koulun tukikeinojen lisäksi koululla

erityisopettaja arvioi tutkimusten tarvetta. Tukitoimia voidaan suunnitella psykologin kanssa yhteistyössä ilman psykologin tutkimuksia.

3.2 Psykologisiin tutkimuksiin hakeutuminen

Psykologin tarkemmat tutkimukset ovat tarpeen:

- tehostetun tuen tukitoimista huolimatta oppilaasta ollaan huolissaan
- koulun tuesta huolimatta edistymistä ei tapahdu
- oppilasta ollaan siirtämässä tehostetusta tuesta erityiseen tukeen
- aiemmista tutkimuksista on kulunut useita vuosia ja oppilaan tilanne on muuttunut olennaisesti

Tarkkaavuuden ja keskittymisen pulmissa kartoituksia tekee Osviitan kuntoutusohjaaja / nepsy-koordinaattori. Tukitoimien käyttämisestä huolimatta on haasteita.

Tutkimukset Osviitassa tarpeen, jos pulmat tarkkaavuudessa ja keskittymisessä::

- ollut nähtävissä lapsuudesta lähtien
- näkyy kotona ja koulussa
- arkirytmi kunnossa (uni, ulkoilu, ruokailu, pelaaminen)
- koti mukana ja näkee tutkimukset tärkeäksi tehdä
- ADHD tai ADD diagnoosi mietinnässä

4. POIKKEAVAT OPETUSJÄRJESTELYT LYHYESTI

4.1 Ensimmäisiä toimia ennen poikkeaviin opetusjärjestelyihin siirtymistä

Jos oppilaan kouluun tulemisessa alkaa näkyä haasteita, moniammatillinen yhteistyö (mm psykologin konsultaatio, yhteistyö sosiaalitoimen kanssa) täytyy kokeilla ennen ns. virallisempia toimia. Ensimmäisiä konkreettisia keinoja koulussa ovat mm. seuraavat:

- ennakoiva/ kertaava tukiopetus
- koulunkäynninohjaajan suunnitelmallinen tuki
- tukioppilaan tuki
- check in - check out/ erityisopettajan tms tuki aamuisin
- tehtävien ja kokeiden aikataulutus
- tukikeinoja kolmiportaisen tukeen

Alavudella opetus pyritään aina ensisijaisesti järjestämään inklusiivisen opetuksen periaatteen mukaisesti, ja tukitoimet pyritään tarjoamaan oppilaan lähikouluun. Alavudella on erillisenä käsikirja perusopetuksen poissaoloihin puuttumiseen, josta löytyy mm. toimet erisuuruisten poissaolomäärien mukaan.

4.2 Vuosiluokkiin sitomaton opetus (VSOP)

Perusopetusasetuksen 11 §:n 3 momentin säännöksen mukaan oppilas voi vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan edetä opinnoissaan myös oman opinto-ohjelman mukaisesti. Säädös antaa mahdollisuuden jakaa oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt toisin kuin vuosiluokittain etenevässä perusopetuksessa. Vuosiluokkiin sitomaton opetus edellyttää,

että siitä on maininta kunnan/ koulun opetussuunnitelmassa. Siirtymistä vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen anotaan Wilmasta löytyvällä hakemuksella opetuspäälliköltä.

Vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuville oppilaille tulee laatia oma opinto-ohjelma, eli käytännössä oppimissuunnitelma. VSOP:n merkittävän jousto on se, että oppilas ei jää luokalleen mahdollisten hylättyjen tai puuttuvien suoritusten vuoksi.

Perusopetusasetuksen mukainen keskimääräinen vuosittainen vähimmäistuntimäärä tulee täyttyä kullakin vuosiluokalla. Laadittavaan oppimissuunnitelmaan (tai HOJKS:iin) määritellään opetuksen tavoitteet, sisällöt ja tuntimäärät sekä hyväksyttävään suoritukseen vaadittavat tiedot ja taidot. Lukuvuositodistukseen merkitään ko. lukuvuoden suoritukset ja maininta siitä, että oppilas opiskelee perusopetusasetuksen mukaisen opinto-ohjelman mukaisesti.

Lukuvuoden päättyessä oppilas saa todistuksen hyväksytysti suorittamistaan opintokokonaisuuksista ja siirtyy seuraavalle luokalle jatkamaan opintojaan siitä, mihin ne edellisenä lukuvuonna jäivät. 9. luokan oppilas saa päättötodistuksen heti, kun perusopetuksen oppimäärä eri oppiaineissa on hyväksytysti suoritettu.

4.3 Joustava perusopetus

Alavudella esiopetuksessa käytetään joustavaa ryhmittelyä. Alaluokilla toimii yhdysluokkamuotoisia pienryhmiä ja tarvittaessa yleisopetuksen pienryhmiä. Yläluokilla on viime vuosina ollut yksi yhdysluokkamuotoinen pienryhmä, josta oppilaita integroidaan opiskelemaan muihin opetusryhmiin. Erityisryhmällä tulee olla nimettynä yleisopetuksen yhteistyöluokka.

Alavudella joustavaa perusopetusta (JOPO) on järjestetty 7-9. vuosiluokkien oppilaille, pääpainotus on 9.vuosiluokalla. Joustava perusopetus tukee perusopetuksen oppimäärän suorittamisessa, toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä pitkällä tähtäimellä työelämään sijoittumisessa sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä. Lisäksi oppilaiden opiskelumotivaatio ja elämänhallinta on joustavan perusopetuksen tavoite. Opiskelu koulun ulkopuolella on tärkeä osa joustavaa perusopetusta.

4.4 Erityiset opetuksen järjestelyt mm koulupäivän rakenteen muutos

Tilapäisen vapautuksen (poissaolon) myöntämisen sijasta oppilaalle voidaan tehdä päätös erityisistä opetusjärjestelyistä, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä (perusopetuslain 18 § 1 mom. 3 kohta). Tällöin koulun rehtori tekee päätöksen, jonka perusteella opetus järjestetään perusopetuslainsäädännöstä osittain poiketen. Alavudella rehtori/ koulunjohtaja tekee päätöksen tarvittaessa lääkärin lausuntoon nojaten.

4.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetyn oppivelvollisuuden ja samalla kertaa tehtävän erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, josta tulisi käydä ilmi vammaisuuden asteesta.

Huoltajan päätöksellä lapsi voi aloittaa esiopetuksessa 5-vuotiaana. Lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus:

<https://vip-verkosto.fi/materiaalit/toiminta-alueittain-jarjestettava-opetus-muuta-materiaalia/>

5. LAPSEN TUEN TASOT VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostettuun ja erityiseen tukeen siirtyminen ei edellytä, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuuluvaa tukea. Tehostettu ja erityinen tuki perustuvat yleensä varhaiskasvatuksen henkilöstön, vanhempien, huoltajien ja muiden mahdollisten asiantuntijoiden arvioon lapsen tuen tarpeesta. Psykologin tai lääkärin lausunnot eivät ole edellytys tuen saamiselle.

1. Yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille ja tukea annetaan heti sen ilmaannuttua osana ryhmän toimintaa

2. Tehostettu tuki on suunnitelmallista, joko yksilöllisesti tai ryhmässä totutettavaa toimintaa joko lyhyt- tai pitkäkestoisesti. Lapsen tuen arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (veo kirjaa) - veo tekee huoltajien kanssa lapsen tehostetun tuen hakemuksen ja varhaiskasvatusjohtaja tekee hallintopäätöksen tuesta sekä tukimuodoista.

3. Erityinen tuki

Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki muodostuu useista eri tuen muodoista ja tukipalveluista ja on luonteeltaan jatkuvaa sekä kokoaikaista.

- Lapsen tuen arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (veo kirjaa).

- Veo tekee huoltajien kanssa lapsen erityisen tuen hakemuksen ja varhaiskasvatusjohtaja tekee hallintopäätöksen tuesta sekä tukimuodoista.

Lapsen tukimuodot ovat pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukimuotoja sekä tulkitsemis- ja avustamispalveluja. Varhaiskasvatusjohtaja tekee hallintopäätöksen myös tuen lopettamisesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tehdyn arvioinnin ja huoltajien hakemuksen perusteella.

6. LISÄTIETOA

Perusopetuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Opetushallitus esim. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vastauksia-tuen-kysymyksiin>

[Opetushallitus - YouTube](#)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/424807>

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tukea-arkeen>

https://vip-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/kouluakaymattomatoppilaat_opas.pdf

Kirjallisuus esim.

Vitka Tiina, 2021, Laaja-alaisen erityisopetuksen käsikirja.

Sandberg Erja, 2018, ADHD ja oppimisen tuki. / Pedagoginen tuki. (varhaiskasvatus ja esiopetus sekä peruskoulu ja toinen aste)

